

ÇOCUK SAHİBİ OLMAK İÇİN DİNSEL-SİHİRSEL BİR UYGULAMA: IRK ATMA OCAĞI (TAKMAK KÖYÜ-ELİF İSKEÇE ÖRNEĞİ)

Sami KILIÇ*

Özet

Türk toplumunda evlenmek ve çocuk sahibi olmak toplumsal ve kültürel yönden önemli bir olgudur. Bu nedenle yeni evlenen çiftlerin üzerinde, özellikle de kırsal alanlarda, çocuk sahibi olmaları yönünde büyük bir baskı ve beklenti bulunmaktadır. Evlilikten sonra hamileliğin gecikmesi genellikle çocuğu olmayan kadınları, tıbbi tedavi yöntemlerine müracaatın yanı sıra birtakım halk hekimliği uygulamaları ve dinsel-sihirsel nitelikteki pratikleri yapmaya sevk etmektedir. Uşak ili Eşme ilçesine bağlı Takmak köyünde çocuğu olmayan veya doğum sonrası çocuğu ölen kadınlar, çocuklarının olması veya yaşamaları için ırk atma ocağına başvurumaktadırlar. Genel karakteristiği dinsel-sihirsel nitelikte olan ırk atma ocağı, öncelikle çocuk sahibi olmak isteyen kadınların hangi yöntemler ile çocuk sahibi olacaklarının tespiti, sonra da tespit edilen yöntemlerin uygulanmasını ihtiva etmektedir. Bu araştırmanın konusunu, günümüzde Takmak köyünde ırk atma ocağı olan Elif İskeçe'nin uygulamalarının tasviri ve tahlili oluşturmaktadır. Makale verileri, katılımlı gözlem ve derinlemesine mülakat teknikleriyle elde edilmiş ve deskriptif metot kullanılarak dinler tarihi açısından değerlendirilmiştir. Böylece Takmak köyünde ırk atma ocağı ve buna bağlı olarak yapılan uygulamaların gelecek nesillere aktarılması ve Türk kültürüne katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Takmak köyü, Irk atma ocağı, Elif İskeçe, Yunus Dede, Karaca Ahmet Dede, Dedeğe bağlanma

A RELIGIOUS AND MAGICAL APPLICATION TO HAVE CHILDREN: THE IRK ATMA OCAK (EXAMPLE OF TAKMAK VILLAGE -ELIF ISKECE)

Abstract

Getting married and having children are a communal and cultural facts. That's why especially in rural areas, there is a big pressure and expectation upon new married couples to have children. Elongation of this period forces especially female childless couples to consult some folk medicine and religious-magical methods apart from methods of medical treatment. The childless women and women whose children die after the birth in Takmak village of Eşme-Uşak refer to the system of *Irk atma* to have children and so that they children might live. The ırk atma system which is generally based on religious and magical methods and includes

* Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Dinler Tarihi Öğretim Üyesi Elazığ-Türkiye, skilic1@firat.edu.tr

the sort of the women desire to have children. The subject of our article includes description and analysis of Elif İskeçe's *ırk atma ocağı* in Takmak village. The datum of the article were obtained via participant observation and in depth interview technique and they were assessed in terms of history of religions by using descriptive method. With this study, we aimed to contribute to the Turkish culture by transferring these applications to the future generations which are held in Takmak village with the *ırk atma ocağı*.

Keywords: Takmak village, The Irkatma ocağı, Elif İskeçe, Yunus Dede, Karaca Ahmet Dede, Being bounded to Dede

Giriş

Takmak köyü, Uşak ili, Eşme ilçesine bağlıdır. Köyün Uşak il merkezine uzaklığı 70 km., Eşme ilçe merkezine uzaklığı ise 6 km.'dir.

Hayatın üç önemli geçiş döneminden ilki olan doğum, her toplumda mutlu bir olay olarak kabul edilmiştir. Yeni evlenmiş olan çiftlerin sahip oldukları ilk çocuk, kendileri ve yakın akrabaları için büyük önem arz etmektedir. Bu anlayışı, toplumda yaygın olan "*çocuk ailede ocağı tütürür*" ifadesi ortaya koymaktadır. Yeni doğan çocuk, çiftlerin özellikle de kadının toplumda kabul görmesini ve saygınlık kazanmasını sağlayan etkenlerden birisi olarak görülmektedir. Zira kısır kadın, çocuğu olmadığı için hem aile içinde hem de toplumda "*insan yerine konmayarak*" küçümsemekte, aynı şekilde erkek de "*erkek yerine konmama*"nın ezikliğini yaşamaktadır (Örnek, 2000: 131-132; Acıpayamlı, 1974: 13). Bu nedenle yeni evlenen kadının hamile kalma dönemi uzarsa, hamile kalıp, çocuk sahibi olmak için çeşitli yöntemlere başvurur (Örnek, 1979: 2, 23-43). Söz konusu olan yöntemlere başvurma, öncelik-sonralık itibarıyla ailelerin eğitim ve ekonomik durumlarına göre değişmektedir. Kırsal kesimde yaşayan insanların eğitim ve ekonomik durumlarının yanı sıra, geleceklere bağlılıkları ve günümüzde bile bu konuda doktora gitmekten çekinmeleri dikkate alındığında, halk hekimliği türünden veya dinsel-sihirsel nitelikli inanış ve uygulamalara sıklıkla başvurduklarını söylemek mümkündür.

Türkiye'nin birçok yerleşim biriminde olduğu gibi Takmak köyünde de yeni evlenen çiftlerin en kısa zamanda çocuk sahibi olmaları beklenen bir durumdur. Köyde yeni evlenen çiftlerin çocuk sahibi olmaları geciktiğinde, öncelikle tıbbi tedavi yöntemlerine başvurulmakla birlikte, çocuğu olmayan kadının çeşitli buğulara oturtulması, belinin çektirilmesi, kasıklarının sardırılması ve rahmine çeşitli bitkilerden yapılan macunların konulması gibi halk hekimliği bağlantılı uygulamalar yapılmaktadır (K.Ş.: 1,2). Bu uygulamalardan sonuç alınmadığı takdirde, ırk atma ocağına müracaat edilmektedir. (K.Ş.: 1,2,3)

İrk atma işlemini köyde, kadın olarak, anneleri kardeş olan Meliha Özer ile Elif İskeçe (Fotoğraf No:1), erkek olarak da Galip Yıldırım uygulamaktadır. Kadınlardan Meliha Özer hem çok yaşlı, hem de akli dengesi yerinde olmadığından söz

konusu uygulamayı yapamamakta, dolayısıyla bu geleneği günümüzde bayan olarak Elif İskeçe sürdürmektedir. Galip Yıldırım'ın, Elif İskeçe'den detayda farklılık arz eden, ırk atma uygulamaları ayrı bir çalışma olarak düşünüldüğünden, bu makalenin konusunu ırk atma ocağı olarak Elif İskeçe'nin uygulamaları oluşturmaktadır.

1. İrk Atma Ocağı Ve Buna Bağlı Olarak Yapılan Uygulamalar

Türk kültüründe, halk hekimliğinin bir unsuru olan *ocak*, belli bir hastalığı çeşitli yöntemler ile tedavi etme gücüne sahip olduğuna inanılan ailelere verilen isimdir. Bu ailelerde hastalık tedavisi ile uğraşan kişilere de *ocaklı* denilmektedir. Her hastalığın ayrı bir ocağı vardır ve ocaklı, hastalığı tedavi etme gücünü ve yetkisini, ocak olan ailesinden kan yoluyla alır. Türkiye genelinde ocaklılar, hasta tedavisinde belli gıda veya maddeleri yedirme-içirme, bazı maddeleri vücuda sürme veya bağlama gibi usulleri kullanmakla birlikte, yaygın olarak dinsel-sihirsel yöntemlere müracaat etmektedirler (Acıpayamlı, 1969: 5; Boratav, 1973: 137-138; Artun, 2010: 203).

1.1. İrk Atma Ocağı

Günümüzde, “soy”, “kalımsal olarak ortak fiziksel ve fizyolojik özelliklere sahip insanlar topluluğu” (Türkçe Sözlük, 2009: 913) ve “kalımsal ıraları (deri, göz, saç rengi, saç biçimi, baş biçimi, boy, kan grubu vb.) bir birlik gösteren kişilerin oluşturdukları doğal topluluk” (Örnek, 1973: 34) anlamlarına gelen ırk kelimesi, Divanü Lûgat-it-Türk'te “*falcılık, kâhinlik ve bir kişinin gönlündekini bilmek*” anlamını içermektedir. Divanü Lûgat-it-Türk'ü günümüz Türkçesine aktaran Besim Atalay, bu kelimenin Türkiye'nin birçok yerinde “*kader, talih, fal*” anlamında kullanıldığını, bunun “*İrkim açıldı: talihim açıldı*” demek olduğunu ifade etmektedir (Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi I, 1992: 42; İnan, 1995: 151). Divanü Lûgat-it-Türk'te, ırk kelimesinden türeyen “*ırkladı*”, “*ırklar*”, “*ırklamak*”, kelimeleri “*Kam ırkladı: şaman kâhinlik etti, ırka baktı*” cümlesinde olduğu gibi “*kâhinlik etmek, ırk (fal)a bakmak*” anlamında kullanılmaktadır. Yine Besim Atalay, “*ırka baktı*” tabirini “Batı Anadolu ve hele Kütahya vilâyetinin bazı yerlerinde “*ırka bakmak*”, “*fala bakmak*” anlamına-*dır*” şeklinde açıklamaktadır (Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi III, 1992: 443; İnan, 1995: 151). İrk kelimesinin fal, sihir anlamına geldiğini gösteren bir diğer eser ise *İrk Bitiğ'*¹ dir. Eserin adını oluşturan ırk kelimesi fal, bitiğ kelimesi ise kitap anlamına gelmektedir. Bu eserde ırk kelimesi iki yerde fal anlamında kullanılmaktadır (Orkun, 1987: 280, 282).

Takmak köyünde aslı *ırk bakma* olması gereken tabir, belki de zaman içinde anlam kaymasına uğrayarak, *ırk atma* şeklinde telaffuz edilmeye başlanmıştır. Diğer taraftan ırk atmak tabirindeki *atmak* kelimesinin, argodaki *laf atmak* ve Türk Halk Edebiyatında âşıklık geleneğindeki *atışma* (irticalen deyiş söyleme) anlamlarından (Türkçe Sözlük, 2009: 144, 146; Arvas, 2009: 41-42) hareketle, söylemek veya söyleşmek anlamında olduğu kabul edilirse, ırk atmanın *fal söyleme* manasına gelebile-

ceği de düşünülebilir. Yukarıda ırk kelimesi hakkında vermiş olduğumuz bilgilerden hareketle, Takmak köyünde çocuğu olmayan kısır kadınlar ile çocuğu anne karnında veya doğduktan sonra ölen kadınların, çocuklarının olup olmayacağı veya yaşayıp yaşamayacağı hakkında fala bakan, kâhinlik edenlere ırk atma ocağı, bu işleme ise ırk atma denildiği anlaşılmaktadır. Zira bu işi yapan Elif İskeçe, “*benim ırklamamda*” tabirini sıklıkla kullanmaktadır.

Seksen dört yaşında olan Elif İskeçe ırk atma ocaklığını annesinden aldığını, annesinin de kendi annesinden aldığını ifade etmektedir. Başka bir ifade ile ocaklık geleneğinin anneannesinden annesine, ondan da kendisine geçtiğini belirtmektedir. Annesinin kendisine: “*kızım bu iş çok sevap, benden sonra bu işi sen yap*” demesiyle ocak olduğunu ve annesinden gördüğü ve öğrendiği şekilde bu uygulamayı devam ettirdiğini söylemektedir. Köyde ırk atma uygulaması sadece çocuğu olmayanlar, devamlı düşük yapanlar ve çocuğu olup da yaşamayan kadınlar için yapılmaktadır. Erkekler için ırk atma uygulaması yapılmamaktadır (KŞ: 1,2,3,5,6,7).

Takmak köyünde, çocuğu olmayan veya çocuğu olup da yaşamayan kadınların ırk atma işlemine sıklıkla müracaat ettiklerini Elif İskeçe'nin anlatımlarından çıkarmak mümkündür. Elif İskeçe'nin kendi ifadesine göre, köyde birisi hamile, diğeri çocuğu olmayan iki evli kadın bulunmaktadır. Rüyasında, Yunus Dede² Elif İskeçe'ye iki tane koyun getirir ve bunları besmele çekip, üç İhlas bir Fatiha suresi okuyarak bağlamasını, üç gün beslemesini, üç gün sonra bunları bağladığı şekilde besmele çekip, üç İhlas bir Fatiha okuyup çözerek birisini hamile olana, diğeri de çocuğu olmayan kadına vermesini söyler. Elif İskeçe uyandıktan sonra rüyasını bu kadınlara anlatır ve onları Yunus Dede'ye bağlar. O, dedeye bağlanma neticesinde hamile olan kadının çocuğunun ölmediğini, diğeri kadının ise çocuğu olduğunu, bunun için de Yunus Dede türbesinde kurban kestiklerini söylemektedir. Başka bir anlatımında ise Elif İskeçe, yaklaşık on yıldır çocuğu olmayan bir kadını annesi aracılığı ile dedeye bağlarken, (ileride bahsedilecek) dededeki oyuktan ne kadar toprak çıkarttı ise toprak içindeki böceklerin ölü olduğunu, kenardaki taşın altında ise iki tane kuyruklu (akrep) olduğunu görünce, kadına kızının hamile olduğunu söylediğini, ertesi gün kadının yanına gelerek gerçekten kızının hamile olduğunu kendisine haber verdiğini ifade etmektedir (KŞ: 1).

1. 2. ırk Atma İşlemi ve Sonrası Yapılan Uygulamalar

Köyde çocuğu olmayan veya olduğu halde fazla yaşamayan kadınlar, ırk atması için Elif İskeçe'ye müracaat etmektedirler. Köy dışında oturanlar ise çeşitli vesilelerle haber göndererek ırk atmasını isteyebilmektedirler. Kendisi için ırk atılan kadının, uygulama yapılırken orada bulunması mecburiyeti yoktur (KŞ: 2,3,5,9). Elif İskeçe, ırk atılacak kadının ismini söyleyerek “... *adına ırk atıyorum, ya Rabbi kabul et*” diye niyet ederek uygulamaya başlamaktadır (KŞ:1).

İrk atma uygulaması için su dolu bir kap/tencere ve üç bıçak gerekmektedir. Kabın, içerisine su doldurulduğunda üç bıçağın metal kısmının su ile temas edecek, sap taraflarının ise üstte kalacak şekilde durması gerekir. Bıçakların, evlerde et, sebze ve ekmekek kesmek için kullanılan büyüklükte, paslanmaz çelikten yapılmış ve birbirlerinden kolaylıkla ayırt edilebilecek farklılıklara sahip olması gerekmektedir (Fotoğraf No: 1). Elif İskeçe, ilk bıçağa besmele çekip, üç İhlas bir Fatiha suresi okuyup üfleyerek, bıçağın keskin tarafı ile kap içindeki suyu önce ikiye, sonra karşı taraftan ikiye olmak üzere dörde bölerek “*Bu bıçak Yunus Dede*” nin deyip, bıçağın sap tarafı kabın kenarına, metal kısmı ise suyun içine gelecek şekilde bırakır. Elif İskeçe, suyun bıçakla dörde bölünmesini, ırk atma işleminde oluşabilecek uğursuzluğu gidermek için yapıldığını ifade etmektedir. İkinci bıçağı besmele çekip, üç İhlas, bir Fatiha okuyarak ve üfleyerek, ilk bıçağı bırakırken yaptığı suyu dörde bölme işlemini yapmadan, “*Bu bıçak Karaca Ahmet Dede*” nin deyip, ilk bıçağın karşısına birbirine temas ettirmeden bırakır. Üçüncü bıçağı da ikinci bıçakta olduğu gibi okuyup “*Bu imamın bıçağı*” diyerek, aynı şekilde diğerlerine temas ettirmeden su dolu kabın içine bırakır. Bu şekilde bıçaklar bir gün su içinde bekler. Bir gün sonra besmele çekerek bıçakları kabın kenarına, birbirlerine temas etmeyecek şekilde bırakır ve yaklaşık üç-beş saat bekler (Fotoğraf No: 1,2). Süre dolunca bıçakları titizlikle inceler. Bu inceleme sonucunda hangi bıçakta küflenme (paslanma) var ise o bıçak kimin adına suya bırakılmışsa onunla ilgili uygulama yapması gerektiğini söyler. Örneğin, sadece Yunus Dede adına suya bıraktığı bıçakta küflenme var ise adına ırk atılan kadının Yunus Dede’ye bağlanması, Karaca Ahmet Dede adına suya bırakılan bıçakta küflenme var ise Karaca Ahmet Dede’ye bağlanması, İmam adına atılan bıçakta küflenme var ise imama gidip okutulması ve muska yazdırması gerekir. Elif İskeçe’nin ifadesine göre, genel olarak tek bıçakta, bazen iki, nadiren de üç bıçakta da küflenme olmaktadır. İki veya üç bıçakta paslanma olmuş ise bunlarla ilgili uygulamaları ayrı ayrı yapması gerektiğini belirtmektedir (KŞ: 1).

İrk atma işleminde Yunus Dede adına suya bırakılan bıçakta paslanma varsa Elif İskeçe, kadını dedeye bağlama işlemi yapar. Dedeye bağlanma ritüelinde öncelikle Elif İskeçe ve bağlanacak kadın Yunus Dede’nin yatırının bulunduğu yere geldiklerinde (Fotoğraf No: 3) Euzü besmele çekip, salavat getirerek yatırı çevreleyen yaklaşık 1 m yüksekliğindeki duvarı, duvar taşlarını öpe öpe üç defa dönerler. Dönme işleminden sonra yatırın bulunduğu alana girerler ve burada üç İhlas ve Fatiha suresi okurlar. Elif İskeçe, beraberlerinde getirdikleri üç yazmadan (başörtüsü) birisini alır ve önce mezarın baş ucunda bulunan kütüğe dolar, sonra da çaprazlama kadının beline bağlar. Bu işlemi üç defa tekrarlar. Her seferinde üç İhlas bir Fatiha okur. Sonra bu yazmayı kadının beline bağlar. Kadın bu yazmayı doğum yapınca kadar belinde taşır ve sadece banyo yaparken çıkartır. Çocuk doğduğunda ise bu yazma çocuğun beline bağlanır. İkinci yazmayı Elif İskeçe orada bulunan bir taş ile

yedi parçaya böler ve bunları yatırın kütüğüne, yanındaki ağacın dallarına bağlar (Fotoğraf No: 3). Ayrıca yatırın duvarlarına madeni para bırakılır. Daha sonra mezarın başucunda bulunan kütüğün yanındaki oyuktan Elif İskeçe bir avuç toprak alır, bunu düz zemine yayar ve içerisinde canlı bir karınca, örümcek veya herhangi bir böcek bulunup bulunmadığını kontrol eder. Bu toprak alma işlemini canlı bir hayvan bulununcaya kadar üç defa tekrarlar. Topraktan canlı bir böceğin çıkması, kadının çocuğunun olacağına işaret etmektedir. Şayet üç denemede de topraktan herhangi canlı bir böcek çıkmaz ise Elif İskeçe, buradan bir avuç toprak alır ve temiz beyaz bir beze sararak düğümler. Bundan sonra Elif İskeçe ve kadın -geldi ise kadının kocası-yatırın avlusunun içinde iki rekat namaz kılarlar. Namaz bitiminde üç İhlas bir Fa-tiha suresi okuyarak sırtlarını yatıra dönmeden geri geri giderek yatırın avlusundan çıkarlar. Köye döndüğünde, beraberlerinde dedeye getirdikleri üçüncü yazma, çocuğu olan herhangi birisine genellikle de çocuğu olan komşulardan birisine verilir. Beyaz beze sarılı toprak ise yedi gün bekletilir ve yedinci günün sonunda açılır. Şayet içerisinden canlı bir hayvan çıkarsa yapılan ritüeller neticesinde çocuğunun olacağına inanılır. Yunus Dede'ye bağlanma neticesinde çocuk doğduğunda, erkek olursa Yunus, kız olursa Meliha ismi verilir. Erkek çocuğa Yunus isminin verilmesinin Yunus Dede'den dolayı olduğu bilinmektedir, fakat Meliha isminin neden verildiği bilinmemektedir (KŞ:1,2,3,5,7).

İrk atma ritüelinde Karaca Ahmet Dede adına suya bırakılan bıçak paslanmış ise Karacaahmet köyünde bulunan Karaca Ahmet Sultan türbesine gidilmez. Bunun yerine Takmak köyünde bulunan Yunus Dede'ye gidilip, yukarıda bahsettiğimiz ritüeller yapılır. Böylece Karaca Ahmet Dede ziyaret edilmiş ve ona bağlanılmış kabul edilir. Farklı olarak Yunus Dede'de kılınan iki rekat namaz haricinde iki rekat da Karaca Ahmet Dede'ye bağlanma adına namaz kılınır. Ayrıca Yunus Dede'ye bağlanma işleminde kullanılan ilk yazma, çarşamba günü⁴ Karacaahmet köyünden Eşme'ye gelen tanıdık birisine, ucuna bir miktar para bağlanarak Karaca Ahmet Dede'nin türbesi üzerine bırakılması için verilir (KŞ:1,3,6; Fotoğraf No: 7,8,9). Yazmayı alan kişi, öncelikle yazmanın ucuna bağlanmış olan parayı türbenin içindeki dilek taşının üzerine bırakır (Fotoğraf No: 6). Daha sonra yazmayı Karaca Ahmet Sultan türbesinin içinde bulunan iki mezardan (mezarlardan birisinin Karaca Ahmet'in diğerinin ise annesinin olduğu iddia edilmektedir) birinin üzerine bırakır ve türbe üzerindeki yazmalardan bir tanesini alır (Fotoğraf No: 4,5), bir sonraki çarşamba günü sahibine teslim eder (KŞ: 1,3,12,14,15). Karacaahmet köyünden gelen bu yazmayı, Yunus Dede'ye bağlanmadaki ilk yazma gibi, kadın doğum yapınca kadar beline bağlar, doğum sonrası ise çocuğun yüzüne örter veya çocuğun beline bağlar. Böylece kadın Karacaahmet köyüne gitmeden, Karaca Ahmet Dede'ye bağlanmış olur. Kadın doğum yaptığında çocuğa erkek olursa Ahmet, kız olursa Sultan ismi verilir (KŞ: 1,3). Erkek çocuğa Ahmet isminin verilmesi, Karaca Ahmet Sultan türbesi içindeki me-

zarlardan birisinin Karaca Ahmet'e ait olduğuna inanılmasından, kız çocuğa Sultan isminin verilmesi ise türbe içindeki ikinci mezarın Karaca Ahmet'in annesi Sultan'a ait olduğuna inanılmasından dolayıdır (KŞ: 1,10,11,14,15).

İrk atma ritüelinde Yunus Dede ve Karaca Ahmet Dede adına atılan bıçakların ikisi birlikte paslanmış ise Yunus Dede ve Karaca Ahmet Dede'ye bağlanma için yukarıda bahsettiğimiz ritüellerin aynısı yapılır. Bu durumda çocuk doğar ve erkek olursa Yunus Ahmet, kız olursa Meliha Sultan adı verilir (KŞ: 1,2,5).

Gerek Yunus Dede'ye gerekse Karaca Ahmet Dede'ye bağlanma sonucunda çocuk doğduğunda, Dede denilen yerde kurban kesilmesi ve çocuğun dedeye bağlanması gerekmektedir. Kurbanlık hayvan özellikle küçükbaş hayvandan seçilir ve dededeki ağacın altında kesilerek, kanı çocuğun alınına sürülür. Kan sürme işleminden sonra Elif İskeçe, çocuğu dededeki kütüğün etrafından, her seferinde üç İhlas bir Fatiha suresi okuyarak üç defa döndürür. Çocuğu olan kadın ise dedenin etrafında her defasında, üç İhlas bir Fatiha suresi okuyarak üç defa döner. Böylece, yaşaması için çocuk dedeye bağlanmış olur (KŞ: 1,3,4).

İrk atma ritüelinde imam adına suya daldırılan bıçak küflenirse, köyde muska yazma işinden anlayan Tahsin Hoca'ya gidilmektedir. Tahsin Hoca büyücü ve üfürükçü diye tabir edilen birisi değildir. İrk atmada imam çıktı diye gelenlere Kuran'dan ayet yazar. Diğer büyü veya sihirle uğraşanlar gibi hastaya okuma, cin çıkarma gibi işlemleri uygulamaz. Zaten bu tür işleri de bilmemekte ve bunun İslam dininde büyük günah olduğuna inanmaktadır. Tahsin Hoca, bunun için kendisine başvuranlara Kuran-ı Kerim'den Lokman suresinin ilk üç ayetini ⁵ bir kağıda yazar. Bu kağıt, üçgen şekline getirilerek, beş veya yedi defa su geçirmeyen mumlu beze veya polyester poşetten elde edilen parçaya sarılarak muska haline getirilir. Kısır kadın bu muskayı yatarken yastığının altına koyar ve uyandığında üzerinde taşır. Tahsin Hoca, kadının bu muskayı banyo yaparken çıkartmasının, bunun dışında boynunda taşımalarının daha iyi olacağını ifade etmektedir. Bebek doğduktan sonra bu muska belli bir süre, özellikle kırkı çıkıncaya kadar bebeğe takılır (KŞ: 5). Şayet ırk atmada sadece imamın bıçağı küflendiği için imama ayet yazdırıp, boynunda taşıyan kadın çocuk sahibi olursa, aile çocuğa istediği bir ismi verebilmektedir. Fakat çocuğa göbek adı olarak erkek olursa Yunus Ahmet, kız olursa Meliha Sultan verilmesi geleneği vardır (KŞ: 1,2,7).

İrk atma ve dedeye bağlama işlemi sonunda, çocuk beklentisi içinde olan çiftler, Elif İskeçe'ye yapılan işlemin kabul olması niyetiyle herhangi bir hediye veya kendilerinin belirlediği bir miktar para vermektedirler (KŞ: 2,3,4). Elif İskeçe de ırk atma için belli bir ücret talep etmediğini, bu işi sadece sevap kazanmak amacıyla yaptığını ifade etmektedir.

2. Irk Atma Ocağı ve Buna Bağlı Uygulamaların Analizi

Anadolu'nun birçok yerinde mevcut olan ocak veya ocaklı geleneği geleneksel Türk dininin bir unsuru olan kamlıkla, başka bir ifade ile şamanlıkla ilgili gözük-mektedir. Tunguz şamanlarının görevleri arasında kabileyi tehdit ettiğine inanılan hastalık, uğursuzluk, kısrılık gibi belaların nedenlerini bulup durumu düzeltmek yer almaktadır (Eliade, 1999: 270). Kamın özellikle hastaları sihirselsel bazı yöntemlerle tedavi etme usulünün, İslami dönemle birlikte içerisine İslami motifler de katılarak ocak geleneğinde varlığını günümüze kadar devam ettirdiği anlaşılmaktadır. Zira gerek şamanlığın, gerekse ocaklığın soydan gelmesi ve her ikisinin de amacının hastaları tedavi etmek olması aralarındaki ortak hususlardır. Takmak köyündeki ırk atma ocağı olan Elif İskeçe'nin, ocaklığı annesinden alması ve tedavide kullandığı sihirselsel yöntemler İslam öncesi Türklerdeki kamlıkla örtüşen benzer özelliklerdir (Günay-Güngör, 2007: 119-124; Kafesoğlu, 1980: 24, 33-34, 41; Eliade, 1999: 247; Acıpayamlı, 1969: 5; Boratav, 1973: 137). Diğer taraftan, Elif İskeçe'nin "*benim ırk-lamamda*" tabirini sıklıkla kullanması, Divanü Lûgat-it-Türk'te geçen "*Kam ırkladı: şaman kâhinlik etti, ırka baktı*" ifadeleri arasında benzerlik bulunmaktadır. Ayrıca Elif İskeçe'nin gördüğü rüya ile biri hamile, diğeri ise çocuğu olmayan iki kadını dedeye bağlaması ile Manas destanında rüya ile gelecekte haber veren kadın kam arasındaki paralellik dikkat çekicidir. Elif İskeçe'nin bayan olması ile en yetenekli şamanların kadınlardan olması nedeniyle erkek şamanların bunlara benzemek için kadın elbisesi giymeleri ve saçlarını uzatmaları (İnan, 1995: 89-90; Günay-Güngör, 2007: 126; Bayat, 2010: 47-48) konumuz açısından önemli bir husustur. Bütün bunlardan hareketle, Elif İskeçe'nin, geleneksel Türk dini içerisindeki, soydan gelen kadın kamları hatırlattığını söylemek mümkündür. Diğer taraftan ırk atma ve dedeye bağlama uygulaması bittikten sonra Elif İskeçe'ye verilen bir miktar para, geleneksel Türk dini içerisinde ayin ve tedaviden sonra kama verilen ve *ürüng* denilen ücreti hatırlatmaktadır. Verilen ücret hususunda Elif İskeçe ile kam arasındaki ortak husus, her ikisinin de pazarlık yapmaması ve verilen ücrete itiraz etmemesidir (İnan, 1998: II, 319-320; İnan, 1995: 80).

Üç bıçağın Yunus Dede, Karaca Ahmet Dede ve imam adına su dolu kap içerisine bırakılması ve paslanan bıçak veya bıçakların kontrolü, çocuk sahibi olmak için takip edilmesi gerekli asıl yöntemin belirlenmesine yönelik bir uygulamadır. Bu da Tunguz şamanlarının birçok nedenlerle düzenlediği şamanlık ayinlerinden önce yaptığı küçük *ön-seans*ları hatırlatmaktadır (Eliade, 1999: 270).

Takmak köyünde çocuğu olmayan kadınların ırk atma ocağına müracaat etmesi ve erkek için ırk atılmaması, dolayısıyla Türkiye'nin birçok yerinde olduğu gibi çocuk sahibi olamamada kusurun kadında görülmesi, Manas'ın babası Cakıp Han'ın, büyük hanımı Çayındı Hatun için sarf ettiği "*Seninle evlendiğim, tam on*

dört yıl oldu. Sen belini sağlam bağlamadın, bir çocuk doğurmadın. Mezarlı yerleri, yatırları ziyaret edip elmalı, kutlu yerlerde yuvarlanmadın, kutlu pınarda gece kalıp çocuk istemedin. Çocuksuz kadın dul kadın, kısır kadın, odun olmaktan başka bir faydası olmıyan meyvesiz ağaçtır” (Manas Destanı, 1992: 6) sözlerinin günümüze yansımaları niteliğindedir.

İrk atma işleminde bıçak (demir) ve suyun kullanılması, geleneksel Türk dinindeki yer-su (*yer-sub*) kültürleri içerisindeki su kültürü ve demirin kutsallığı inançlarının izlerini taşımaktadır. Geleneksel Türk dininde yer-sular, *ıduk* yani kutsal sayılır ve bunların ruhlarının Türklerin mukadderatını yönettiğine inanılırdı. Yer-sular içerisinde yer alan su kültürü, eski Türkler arasında önemli bir dini anlam ve mahiyete bürünmüştür. Her şeyden önce su, Türklerin dini tarihi içerisinde temizlik ve safiyet sembolü olmuştur (Günay-Güngör, 2007: 72, 77; İnan, 1976: 204; Atmaca, 2011: 52). Altaylıların inanışlarına göre yer-su ruhları insanların bulunduğu yerlerde yaşarlar. Yine Altaylılara göre ehil hayvanları yaratan ve onlara bereket veren yer-su ruhlarıdır (İnan, 1998: II, 491). Demir ise Türklerin tarih ve inançlarında önemli bir yere sahiptir. Türklerin tarihte güçlü devletler kurmaları ve büyük fetihler gerçekleştirmesinde en önemli etkenlerden birisi at yetiştiriciliği diğeri de demir ve demirciliktir. Diğer taraftan, eski Türklerde demir, Tanrı tarafından gökten indirilen ve ruhu olduğuna inanılan kutsal bir madendir. Çoğu zaman şamanla demirci bir tutulmuş ve demircinin bir sihirbaz olduğuna inanılmıştır. Ayrıca Kırgız, Kıpçak ve diğer Türk boylarının halkı aralarında bir şey üzerine ant içtikleri veya sözleştikleri zaman, demire saygı göstermek için kılıcı kınından çıkartıp önlerine koyarlardı. Ayrıca Türkler arasında demirin kötü ruhları kovduğuna inanılırdı. Bundan dolayı Türkler demire koruyucu ve kurtarıcı özellikler vermişlerdir (Ögel, 1993: I, 66-69,101,103; Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi I, 1992: 361-362; İnan, 1998: II, 229-231- I, 319; Kafesoğlu, 1991: 201-202, 212-213, 289; Kafesoğlu 1980: 26-27). Bu bilgilerden hareketle irk atma işleminde, geleneksel Türk dininde koruyucu ve kurtarıcı özellik taşıyan demirden yapılan paslanmaz bıçağın temizlik ve saflık sembolü suya bırakılarak, belli bir süre içerisinde paslanmasıyla, çocuğun hangi yöntemle olacağı hususunda bir nevi fal aracılığı ile haber verdiğine inanıldığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan suya bırakılan her bir bıçağın köylüler arasında kutsal sayılan bir kişiyi sembolize ederek suya bırakılması, kutsal kişiler ile demirin koruyucu ve kurtarıcı özelliklerinin bütünleştirildiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, paslanmadığına inanılan bıçağın, belli bir süre suda bekletilmesi suretiyle küflenmesiyle hastalık ve hastalığın tedavi yöntemi arasında bir bağ kurulmaktadır. Normal şartlarda paslanmayan bıçağın, başka bir ifade ile koruyucu ve kurtarıcı özellik taşıyan demirin paslanması, kutsalın olumsuz tezahürünü ve hastalığı; kutsal kişi adına atılan bıçağın paslanması ise hastalığın tedavi yönteminin belirlenmesini ve kutsalın olumlu tezahürünü sembolize ettiğini söylemek mümkündür.

İrk atma neticesinde türbe ziyareti veya dedeye bağlanma uygulaması, Türk topluluklarının birçoğunda görülmektedir (Acıpayamlı, 1974: 20-21; Polat, 2008: 70-71; Arık, 2005:138; Zaripova Çetih, 2009: 63). Bu uygulamanın izlerini İslam öncesi Türk destanlarında ve geleneksel Türk dinindeki *atalar kültüründe* görmek mümkündür. Manas destanında Cakıp Han'ın, hanımına çocuk sahibi olmak için mezarlı yerleri, yatırları ziyaret etmediğinden dolayı serzenişte bulunduğundan daha önce bahsetmiştik. Atalar kültürü bağlamında, ölmüş ataları ta'zim etme ve onların mezarlarında kurban sunma adeti, geleneksel Türk dininin en önemli unsurlarından birisidir. Aslında birçok toplumda görülen atalar kültürünün temelini, ölmüş olan ataların ruhlarının, geride kalanlara iyilik veya kötülük getirebileceği inancı ve onlara duyulan minnet hissi oluşturmaktadır. Bununla birlikte, eski Türklerdeki atalar kültüründe, ölen her atanın ruhu ve dolayısıyla da mezarı değil, sadece kahraman olanların mezarları kültürel olarak önem kazanmaktadır. Bu manada, eski Türkler büyük ve kahraman ataların ruhlarının yaşadığı ve gömüldükleri yerleri belli dönemlerde ziyaret etmişler ve onlar adına kurbanlar sunmuşlardır. Dolayısıyla, geleneksel Türk dininde çocuk sahibi olmak için kutsal kabul edilen mezarların ziyaret edilmesi, buralarda kurban kesilmesi inanış ve uygulamaları, İslamiyet'le birlikte evliya veya büyük şehitlerin mezar ve türbelerini ziyaret etme, orada dua, adak ve dilekte bulunma şeklinde varlığını günümüze kadar sürdürmüştür (Günay-Güngör, 2007: 80,85, 102; Manas Destanı, 1992: 6). Her şeyden önce çocuk sahibi olmak için yatır ve türbeleri ziyaret ve buralarda yapılan inanış ve uygulamalar, kutsalın bu mekanlarda tezahür ettiği ve var olduğu inancı ile bağlantılıdır. Zira kutsalın önemli bir karakteristiği, cezbedici ve ürkütücü olmasıdır. Diğer taraftan türbeye elbise, bez parçası bırakma, yatır üzerindeki örtüden bez parçasını alma, oradan elbise alıp giyme uygulamalarının (Günay vd, 1996: 104-106; Selçuk, 2004: 156) bir benzeri olarak, Takmak köyünden Karacahmet köyündeki Karaca Ahmet türbesine yazma gönderme ve oradan yazma getirilmesi, kutsalla temas ve onun sirayet edici özelliğinin tezahürü niteliğindedir. Ayrıca Türkiye'nin birçok yerinde olduğu gibi, Takmak köyünde de dedeye (türbeye) bağlandıktan sonra doğan çocuğa genel olarak yatırda yatan ve veli olduğuna inanılan dedenin (zatin) isminin verilmesi, kutsalla temas ve onun sirayet edici özelliği ile ilgili gözükmektedir.

Dedeye bağlanma ritüeli esnasında ağaca bez bağlanması, yatır duvarına madeni para bırakılması geleneksel Türk dinindeki kansız kurban olarak nitelendirilen saç uygulaması ile aynılık arz etmektedir. Eski Türklerde en önemli ibadet kurban sunumudur. Türkler arasında bu sunumların en eski ve en yaygın olanı kanlı hayvan kurbanı olmakla birlikte, saç niteliğinde kansız kurbanlar da önemli bir yer tutmaktadır. Geleneksel Türk dininde saç niteliğinde olan sunumlardan *yalama*, kutsal ağaçlara ve şaman davuluna bez bağlanmasından ibarettir (Günay-Güngör, 2007: 96; Araz, 1995: 145; İnan, 1995: 98).

Elif İskeçe'nin dedeye bağlama uygulaması esnasında dedenin mezarındaki kovuktan üç kez toprak çıkartması ve bu toprak içerisinde canlı bir böcek olup olmadığını kontrol etmesi, bir bakıma benzetmeli büyü niteliğindedir. Bu uygulamada türbedeki kovuğun, ana rahmini, çıkan canlı böceğin ise doğacak olan bebeği sembolize ettiğini söylemek mümkündür. İrk atma işleminin sonucuna göre çocuk sahibi olmak için muska yazdırılması, Türkiye ve diğer Türk topluluklarında yaygın olarak görülen pratiklerdendir. Hastalıklardan ve görülmeyen kötü güçlerin zararlı etkilerinden korunmak için muska taşınması birçok toplumda olduğu gibi (Atmaca, 2009: 63, 70) İslam öncesi dönemde Türklere de yaygın olarak görülen uygulamalardandır. Geleneksel Türk dini içerisindeki Türklere kamların, Budizm'i kabul eden Türklere Budist rahiplerin, Maniheizm'i kabul eden Türklere ise Maniheizm rahiplerin zararlı güçlerden korunmak için muska yaptıkları bilinmektedir. Müslümanlıkla birlikte bu uygulamanın, bu tekniği bilen kişiler vasıtasıyla İslami motiflerle bezenerek günümüzde de varlığını devam ettirdiği anlaşılmaktadır. Çocuk sahibi olmak için muska yaptırılıp taşınması uygulamasının, kötü ruhların çocuk sahibi olmaya engel olduğu, muskadaki sihirli güç vasıtasıyla bunların zararlarının engellendiği ve böylece çocuk sahibi olunacağı inancından kaynaklandığını söylemek mümkündür (İnan, 1976: 207-211; Tanyu, 1992: 504; Selçuk, 2004: 155-156).

İrk atma ocağında yapılan işlemler esnasında, bıçaklar suya bırakılırken ve dedeye bağlanma ritüeli esnasında üç İhlas ve bir Fatıha suresinin okunması, iki rekât namaz kılınması İslam dini kaynaklı uygulamalardır. İslam dinince sihir ve büyüün yasaklanmış olmasına rağmen, genel karakteristiği sihirsel olan ırk atma işleminde İslami motiflerin kullanılması oldukça dikkat çekicidir. Bu durum, Şamanizm'in ekstas tekniği, ruhun seyahati, ruhlarla temas aracıyla geleneksel Türk dinindeki -atalar kültü, yer-sup kültü, kartal inancı, demircilik ve at kurbanı gibi- unsurları, kendi amaçları yönünde kullanmak için şamani özelliklere büründürmesini hatırlatmaktadır (Günay-Güngör, 2007:138-139). Bu manada, ırk atma ocağının da toplum nazarında meşruluk kazanabilmek ve aynı zamanda cazibe merkezi olma özelliğini devam ettirebilmek için, İslam'ın bazı unsurlarını kendi amaçları doğrultusunda kullandığı ve böylece yapılan işlemlere dini bir anlam yüklemeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Ayrıca bu durum, geleneksel Türk dini dönemindeki bazı unsurların tamamen ortadan kalkmadığını, Müslümanlıkla birlikte İslami bir motife bürünerek kültürel boyutta varlığını günümüzde de devam ettirdiğini göstermektedir.

Sonuç

İrk atma tabirindeki "ırk" kelimesi, uygulamada su ve demirin kullanılması, dedeye bağlanma ritüeli, ırk atma ocağı geleneğinin İslam öncesi Orta Asya Türk kültürünün bir parçası olduğunu göstermektedir. Zira ırk atma ocağının, aslında kısır olan kadının hangi uygulamayı yaptığı takdirde çocuğunun olacağını bildirme-

den ibaret olması, ırk kelimesinin eski Türk dilinde fal anlamına geldiğini doğrular mahiyettedir. Orta Asya Türk kültüründe, suyun saflığını sembolize etmesinin yanı sıra, temizleyici özelliği ile demirin koruyucu özelliğinin ırk atma uygulamasında birleştiği ortaya çıkmaktadır. ırk atma neticesinde oluşan dedeye bağlanma ritüelinin de İslam öncesi Türk kültüründe, atalar kültü çevresinde oluşan inanışın, İslami dönemde *veli kültüne* dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Kökeni İslam öncesi Orta Asya Türk kültürüne dayanan ırk atma ve sonrası uygulamaların, İslami dönemle birlikte, bünyesine kattığı üç İhlas, bir Fatıha suresinin okunması, Yunus Dede türbesinde iki rekat namaz kılınması gibi İslami motiflerle bezenerek günümüze kadar varlığını devam ettirdiği anlaşılmaktadır.

Sonnotlar

- ¹ ırk Bitiğ, Uygur Türklerine ait, IX. Yüzyıldan kalma olduğu tahmin edilen ve Göktürk alfabesiyle yazılmış olan bir eserdir. Tun-huang civarındaki mabetlerde yazılmış tam ve mükemmel el yazması olan eser, küçük bir kitap halinde günümüze kadar ulaşmıştır. Eser 104 sahife, 65 paragraftan oluşmaktadır (Orkun, 1987: 263-264).
- ² Yunus Dede, Takmak Köyünde evliya olduğuna inanılan kişidir. Hayatı ve yaşadığı dönem hakkında, köyde anlatılan menkıbelerden başka bilgi bulunmamaktadır. Yunus Dede'nin yatağı, köyde "Dede" olarak tabir edilen yerde bulunmaktadır. Yatağı, Uşak yolu üzerinde, köye 3 km uzaklıkta ve köyün yerleşim yerine nazaran yüksek bir yerdedir. Yatağın dört tarafı kare şeklinde yaklaşık 1 m. yüksekliğinde taş duvarla çevrilidir ve bez bağlanan bir ağaç bulunmaktadır. Yatağın mezarı net olarak belli değildir. Yatağı, çocuğu olmayanlar, hastalığına şifa arayanlar ziyaret etmektedir. Ayrıca, yağmur duası da burada yapılmaktadır (KŞ: 6,7,8,9; Aytürk-Altan, 1992: 298; Fotoğraf No: 3).
- ³ Karaca Ahmet Dede, başka bir tabirle Karaca Ahmet Sultan, Türkiye'nin çeşitli yerlerinde türbesi bulunan, XIII. yüzyılın sonlarıyla XIV. yüzyılın başlarında Anadolu'ya gelen Horasan erenlerindedir. Karaca Ahmet'in bir türbesi de Uşak ili, Ulubey ilçesine bağlı olan Karacaahmet köyündedir. Köy, Eşme ile Ulubey ilçeleri arasında Uşak yolu üzerindedir. Karaca Ahmet Sultan tarafından kurulduğuna inanılan Karacaahmet köyü, Uşak il merkezine 42 km, Ulubey ilçesine 10 km, Eşme ilçesine 22, Takmak köyüne 28 km uzaklıktadır. Köy merkezinde bulunan Karaca Ahmet Sultan türbesi, şifa amaçlı özellikle akıl hastaları ve çocuğu olmayan kadınlar tarafından ziyaret edilmektedir (KŞ: 10,11,12,13; Aytürk-Altan, 1992: 299; Fotoğraf No: 4).
- ⁴ Karacaahmet köyüne yazmanın Çarşamba günü gönderilmesi, Eşme'de pazar yerinin bu gün kurulmasından dolayı, Karacaahmet köyünden ve Takmak köyünden pazara gelenlerin buluşma imkanlarının daha kolay olmasındandır.
- ⁵ Lokman suresinin ilk üç ayeti şöyledir: Elif. Lâm. Mîm; İşte bu âyetler, hikmet dolu Kitab'ın âyetleridir; Güzel davrananlar için bir hidayet rehberi ve rahmet olmak üzere indirilmiştir (Kuran-ı Kerim).

Kaynakça

- Acıpayamlı, Orhan, Türkiye'de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü, Ankara 1974.
- Arık, Durmuş, Azerbaycan Türklerinin Dini Tarihi ve Halk İnanışları, Ankara 2005.
- Artun, Erman, Türk Halk Bilimi, İstanbul 2010.

- Arvas, Abdulselem “Âşıklar ve Türk Dolaçlama Sanatının Tarihi-Tipolojik Menşei”, Kırgızistan-Türk Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 22, Kırgızistan 2009.
- Atmaca, Veli, Tarih Boyunca Hastalık Algılamasında Dua Şifa İlişkisi, İstanbul 2011.
- _____, Tarih Boyunca İnanç ve Tıp, Ankara 2009.
- Aytürk, Nihat-Altan, Bayram, Türkiye’de Dini Ziyaret Yerleri, Ankara 1992.
- Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi C. I, III, Çev. Besim Atalay, Ankara 1992.
- Eliade, Mircea, Şamanizm, Çev. İsmet Birkan, Ankara 1999.
- Fuzuli Bayat, “Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın Şamanlar Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi Kadın Araştırmaları Özel Sayısı C. 3, Sayı: 13, Yıl : 2010, Ordu/Türkiye.
- Günay, Ünver-Güngör, Harun- Kuzgun, Şaban vd., Kayseri ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri, Kayseri 1996.
- Günay, Ünver-Güngör, Harun, Başlangıçlarından Günümüze Türklerin Dinî Tarihi, İstanbul 2007.
- İnan, Abdulkadir, Eski Türk Dini, İstanbul 1976.
- _____, Makale ve İncelemeler I-II, Ankara 1998.
- _____, Tarihte ve Bugün Şamanizm, Ankara 1995.
- Kafesoğlu, İbrahim, Eski Türk Dini, Ankara 1980.
- _____, Türk Milli Kültürü, İstanbul 1991.
- Kuran-ı Kerim.
- Orkun, Hüseyin Namık, Eski Türk Yazıtları, Ankara 1987.
- Ögel, Bahaeddin, Türk Mitolojisi I, Ankara 1993.
- Örnek, Sedat Veyis, Budun Bilim Terimleri Sözlüğü, Ankara 1973.
- _____, Geleneksel Kültürümüzde Çocuk, Ankara 1979.
- _____, Türk Halk Bilimi, Ankara 2000.
- Pertev Naili Boratav, Türk Halk Bilimi II 100 Soruda Türk Folkloru, İstanbul 1973.
- Polat, Kemal, Beşikten Mezara Kırgız Türklerinde Gelenek ve İnanışlar, Ankara 2008.
- Selçuk, Ali, Tahtacılar, İstanbul 2004.
- Tanyu, Hikmet, Ankara ve Çevresinde Adak ve Adak Yerleri, Ankara 1967.
- _____, “Büyü” T.D.V. İslam Ansiklopedisi C. 6, İstanbul 1992.
- Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, Ankara 2009.
- Zaripova Çetin, Çulpan, Tatar Türklerinin Gelenek ve Görenekleri, Ankara 2009.

Kaynak Şahıslar

- KŞ:1, İskeçe, Elif, 1926 doğumlu, Takmak köyünde ikamet etmekte, Okur-Yazar.
- KŞ:2, Kılıç, Ümmü, 1944 doğumlu, Takmak köyünde ikamet etmekte, ilkokul mezunu.
- KŞ:3, Kılıç, Alime, 1976 doğumlu, Takmak köyünde ikamet etmekte, ilkokul mezunu.
- KŞ:4, Karataş, Melin, 1977 doğumlu, Eşme ilçesinde ikamet etmekte, Lise mezunu.
- KŞ:5, Yıldırım, Tahsin, 1939 doğumlu, Takmak köyünde ikamet etmekte, ilkokul mezunu.
- KŞ:6, Kılıç, Süleyman, 1938 doğumlu, Takmak köyünde ikamet etmekte, ilkokul mezunu.
- KŞ:7, Karataş, İbrahim, 1932 doğumlu, Takmak köyünde ikamet etmekte, ilkokul mezunu.

KŞ:8, Çıvgın, Hulusi, 1964 doğumlu, Takmak köyünde ikamet etmekte, ilkokul mezunu.

KŞ:9, Çıvgın, Sudi, 1953 doğumlu, Takmak köyünde ikamet etmekte, ilkokul mezunu.

KŞ:10, Yıldırım, Mehmet, 1934 doğumlu, Karacaahmet köyünde ikamet etmekte, ilkokul mezunu.

KŞ:11, Akar, Sadettin, 1968 doğumlu, Karacaahmet köyünde ikamet etmekte, ilkokul mezunu.

KŞ:12, Sezgin, Hasan Hüseyin, 1952 doğumlu, Karacaahmet köyünde ikamet etmekte, ilkokul mezunu.

KŞ:13, Eroğlu, İrfan, 1953 doğumlu, Karacaahmet köyünde ikamet etmekte, ilkokul mezunu.

KŞ:14, Uysal, Adil, 1932 doğumlu, Karacaahmet köyünde ikamet etmekte, ilkokul mezunu.

KŞ:15, Uysal, Nefise, 1940 doğumlu, Karacaahmet köyünde ikamet etmekte, ilkokul mezunu.

Ekler

Fotoğraf No: 1

Fotoğraf No: 2

Fotoğraf No: 3

Fotoğraf No: 4

Fotoğraf No: 5

Fotoğraf No: 6